

Anthony Giddens; Modernleşme Kuramı

İçeriği Yazan: [Asaf ŞİMŞEK](#) [1] Zaman: Cum, 01/08/2008 - 06:00

Yazar: Asaf Şimşek

Modernleşme kuramı, endüstri toplumu kuramı ile yakından ilişkilidir. Sanayileşmenin temelde özgürlük sağlayan, ilerlemeci bir güç olduğunu ve dolayısıyla Batı toplumlarının az gelişmiş toplumlar için izlenecek bir model olduğunu kabul ediyorlar. Bu açıklamadan iki sonuca ulaşmaktayız;

a) Üçüncü dünya ülkeleri endüstri dönüşümünün sarsıcı etkilerini beklemektedirler ve sadece az gelişmiş değil, gelişmemiş toplumlardır.

b) Bu toplumlar, endüstri toplumunun geçtiği yollardan ilerleyerek onların başarılarını kazanmak zorundadırlar (Giddens, 1993:137).

Giddens modernleşme kuramının günümüzde bir hayli itibar kaybettiğini düşünmektedir; fakat 1960'lardan bu yana kuramın, dünya sisteminin kendisine önemli katkılarda bulunan işleri gördüğünün kabul edilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Bunun nedeni; bu kuramın dayandığı varsayımların, en geniş anlamıyla söylersek, üçüncü dünya ile karşılıklı ilişkiye girdikleri zaman Batı yönetimlerinde ve Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası vs. gibi kuruluşlarla bağlantılı kalkınma amaçlı unsurlarca paylaşılmasıdır. Rahat içinde yüzen sanayi düzenini, ayrılmaz unsurları olarak bilinen özellikler, kalkınmanın göstergeleri olarak kabul edilmekte ve sanayileşmiş ülkelere dönük olarak izlenecek siyasal ve ekonomik politikaları yönlendirmede kullanılmaktadır. Giddens'a göre, bunların bir sonucu olarak dünya ekonomisi gittikçe rayından çıkan bir eğilim içine girmiştir; çünkü modernleşme kuramı bir takım "sakat" önermelere dayanmaktadır. Bu çerçevede bir dereceye kadar Batı kapitalizminin dünya üzerindeki egemenliğinin ideolojik yönden savunulmasına yaramıştır (Giddens, 1993:140).

Giddens, Wallerstein'ın 'ekonomik model olarak kapitalizm' görüşüne katılmakta ve bunu modernleşme kuramı ile ilişkilendirmektedir. "Ekonomik model olarak kapitalizm, ekonomik faktörlerin, herhangi bir siyasal topluluğun tümüyle denetleyebileceğinden daha geniş bir alan içinde faaliyet gösterdiği gerçeğine dayanır" (Wallerstein, Modern Dünya Sistemi, 1974: 384). Giddens az gelişmişliğin ya da az gelişmiş toplumların kapitalizmin hiç dokunmadığı toplumlar için kullanılan bir terim olmasını yadsır ve "Kapitalizmin yayılması az gelişmişliğin doğmasına sebep olmuştur." der.

18 ve 19. yüzyılda Avrupa'ya olan servet akışı, Avrupa'nın değişik ülkelerinde farklı şekilde etki yaratmıştır. İngiltere'de hammaddelerin, altın ve gümüşün ülkeye girişi yerli endüstrinin doğmasına yardımcı olurken; İspanya ve Portekiz'de dolup taşan servet, içeride ekonomik üretimin düşmesine yol açmıştır (Giddens, 1993:141).

Az gelişmiş ülkelerin kendilerine özgü üretim biçimleri, Avrupa'nın ürünleri toplaması yüzünden temelinden sarsılmış ya da yerleşmiş ticaret modelleri alt üst olmuştur. Siyasal çözümler ise kültürel ve ekonomik değişime uymakla ya da var olan yönetim mekanizmalarına doğrudan müdahaleler sonucu meydana geliyordu. Avrupa'nın diğer bölgelere açılması, diğer bir ifadeyle, dünya kapitalist ekonomisinin oluşması hususunda Giddens ekonomik analizlerle görüş birliği içerisinde. Bu oluşumun üç büyük aşamadan geçtiği düşünülmektedir ki onlara göre bunun ilk ayağı tüccar kapitalizminin egemen olduğu dönemdir. Az gelişmişliğin yerleşmesi olayı bu tüccar kapitalizminin egemen olduğu dönemdir. Az gelişmişlik kavramı Batılı tüccarların sermayesinin yerli ekonomi üzerinde egemenlik kurarak onun gelişimini önleyici etkileri sonucunda ortaya çıkmaktadır. İkinci aşama olarak koloncilik hareketleri kabul edilmektedir. Kültürel, ekonomik ve siyasal alanda görülen çözülme süreçleri, ekonomik çıkarları korumak için Batılı güçlerin doğrudan siyasal yönetimine ihtiyaç duymuştur. Koloncilik, sömürgeleştirdiği toplumlarda günümüzde koloncilik

sonrası toplumlarda varlığını sürdüren ikili bir sistem doğurmuştur. Düalizmi; kolonileşmiş toplum içinde, ekonomik düalizm kavramı biçiminde daha çıplak görmemiz mümkündür. Gelişmiş ya da sanayileşmemiş bir sektör, ülkenin öteki bölgelerindeki daha geleneksel ekonomik etkinliklerle bir arada yaşamaktadır; bu, ekonomik düalizm olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Küresel ve siyasal düalizm genelde ekonomik düalizm ile yakından bağlantılıdır. Birincisi, geleneksel yaşam modellerinin Batılılaşmış merkezlerde varlığını sürdürdüğü gerçeğini ifade eder; ikincisi ise, üst düzey yöneticileri kolonici güç tarafından sağlanan Batılılaşmış devlet memurlarının görevlendirildiği siyasal bir yönetim mekanizmasının kurulması anlamına gelir. Koloniciliğin sona ermesi ile beraber bu tip toplumlarda koloni dönemi ekonomik yoksunlukları ile karışıklığa itilmiş; ülkede idari kurumların geliştiği, yukarıdan yönetilen bir toplumsal yapı, geride miras olarak kalır (Giddens, 1993:144).

Koloni sonrası dönem onun son aşamasıdır. Batılı gelişmiş ülkeler tarafından bu aşamalara maruz kalmış ülkeler anlatılmaya çalışılan konuların bir sonucu olarak sömürünün külfetini ve sıkıntısını hala yaşamaktadır. Giddens'a göre, gelişmiş ülkeler ile bugün gelişmemiş değil de az gelişmiş olarak nitelendirilen ülkeler arasındaki çok büyük orandaki ekonomik eşitsizlik, dünya haritası üzerinde zengin Kuzey ve fakirleşmiş Güney karşılaştırılması ile kolayca görülebilir.

Kaynaklar

A. Giddens: Sosyoloji'ye Eleştirel Bir Giriş

T. Bottomore: Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi

iletisim@politikadergisi.com

Yorumlar

- [Bilim/Kuramsal](#) [2]

Kaynak URL (19/04/2024 - 21:29 tarihinde yazdırıldı):

<https://politikadergisi.com/makale/anthony-giddens-modernlesme-kurami>

Bağlantılar:

[1] <https://politikadergisi.com/pd-uye/asaf-simsek>

[2] <https://politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/bilimkuramsal>

